

УДК 338.3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Семенов А.Г., Єлькін А.В.

Класичний приватний університет

Стаття присвячена напрямам підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. За допомогою факторів та резервів підвищення ефективності виробництва визначаються конкретні шляхи для їх реалізації. Якщо підприємство має стабільний попит на послуги які надає, шляхи підвищення використання основних засобів заключаються у необхідності реалізації резервів щодо найбільш повного завантаження обладнання та устаткування.

Ключові слова: аналіз, виробництво, динаміка, основні виробничі засоби, підприємство, резерви, ефективність.

Вступ. У сучасних умовах ринкових відносин центральне місце займає проблема підвищення ефективності використання основних засобів підприємства. Розуміючи, яку роль основні засоби відіграють у виробничому процесі, чинники, які впливають на їх використання, можна знайти шляхи підвищення ефективності основних засобів, збільшуючи при цьому продуктивність праці та зменшуючи собівартість [3].

Проблему підвищення ефективності використання основних засобів розглядали у своїх працях такі вчені: І.О. Чорна, Й.М. Петрович, І.О. Борисюк, Т.В. Куницька, Н.М. Крїчка та інші. Вони відзначають провідну роль аналізу фактичного стану та структури основних засобів, розглядають найважливіші фактори, які безпосередньо впливають на ефективність їх використання, а

також обґрунтовують необхідність пошуку шляхів підвищення ефективності за рахунок постійного його аналізу. Проте існує багато питань, які потребують подальших досліджень.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження напрямів підвищення ефективності використання основних засобів підприємства.

Результати дослідження. Приватне акціонерне товариство «ТАКО» багато років забезпечує сучасні промислові підприємства якісними послугами з будівництва та ремонту залізничних та трамвайних колій. Розуміючи роль основних засобів у виробничому процесі, усі чинники, які впливають на їх використання, товариство повинно підвищувати ефективність своїх засобів виробництва, для збільшення продуктивності праці та зменшення собівартості.

За допомогою факторів та резервів підвищення ефективності виробництва визначаються конкретні шляхи для їх реалізації. Якщо підприємство має стабільний попит на послуги які надає, шляхи підвищення використання основних засобів заключаються у необхідності реалізації резервів щодо найбільш повного завантаження обладнання та устаткування [1].

Дані умови підвищення ефективності використання основних засобів здійснюються за допомогою зростання обсягів виробництва шляхом підвищення коефіцієнтів інтенсивності і екстенсивності за рахунок зведення до мінімуму внутрішніх простоїв, ліквідації «вузьких місць» виробництва, виключення простоїв обладнання, збільшення змінності роботи устаткування та інші [3].

Напрями підвищення ефективності використання основних засобів ПрАТ «ТАКО» заключаються у наступному:

1. Залізничні шляхи складаються з матеріалів, різноманітних за показниками міцності та термінами служби (металу, деревини або залізобетону, баластного матеріалу і ґрунту земельного полотна). Ці особливості потребують особливих вимог до ведення колійного господарства. Роботи, які проводяться на колії, повинні бути організовані за найкращими передовими технологіями при максимальних ступенях механізації, для того, щоб забезпечити якнайменші затримки при виконанні колійних робіт. Витрата матеріалів на верхню споруду колії повинна бути якнайменшою, але не в збиток якості.

Поставлених задач можна досягти шляхом впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, наприклад, ресурсозберігаючих технологій і сучасної техніки [2].

З огляду на те, що експлуатовані підприємством колійоремонтні машини не забезпечують належного обслуговування магістральних шляхів, є морально застарілими, ПрАТ «ТАКО» у 2015 році уклало контракт на поставку колійоремонтних машинних комплексів з всевітньо відомою австрійською компанією «Plasser und Theurer». У 2016 році планується купівля одного такого комплексу.

За 2015 рік діяльність підприємства характеризується показниками, наведеними в таблиці 1.

Таблиця 1
Основні показники діяльності ПрАТ «ТАКО»

Показник	Одиниця виміру	Значення
Чистий дохід від реалізації послуг з ремонту колії	Тис. грн.	10 151
Собівартість наданих послуг	Тис. грн.	9 964
Валовий прибуток	Тис. грн.	187

Вартість одного колійоремонтного машинного комплексу на сьогоднішній день складає – 5 320 тис. грн.

При застосуванні такого комплексу у 2016 році планується збільшення чистого доходу за рахунок збільшення об'ємів виробництва послуг на 35%. Таким чином, проектний приріст виручки складатиме:

$$\text{ЧД} = 10\,151 \times 0,35 = 3\,552,85 \text{ тис. грн.}$$

$$\text{ЧД} = 10\,151 + 3\,552,85 = 13\,703,85 \text{ тис. грн.}$$

Використання нового, сучасного колійоремонтного машинного комплексу передбачає зниження собівартості на 15% за рахунок зменшення витрат на паливо, енергію, зменшення матеріальних і трудових витрат на їх обслуговування. Тоді, собівартість складатиме:

$$C = 9\,964 \times 0,15 = 1\,494,60 \text{ тис. грн.}$$

$$C = 9\,964 - 1\,494,60 = 8\,469,40 \text{ тис. грн.}$$

Збільшення об'ємів надання послуг призведе до збільшення загальних змінних витрат підприємства прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності, а також зменшенню постійних витрат на одиницю продукції. Собівартість збільшиться на:

$$C = 8\,469,40 \times 0,35 = 2\,964,29 \text{ тис. грн.}$$

При цьому, собівартість збільшиться на суму додаткової амортизації, розрахунок якої наведено в таблиці 2.

Мінімально допустимий термін корисного використання колійоремонтного машинного комплексу згідно податкового кодексу України становить 5 років. Підприємство використовує прямолінійний метод амортизації основних засобів [1].

Таблиця 2

Розрахунок суми додаткових амортизаційних відрахувань

Балансова вартість обладнання, тис. грн.	Мінімально допустимий термін корисного використання, років	1 рік, тис. грн.	2 рік, тис. грн.	3 рік, тис. грн.	4 рік, тис. грн.	5 рік, тис. грн.
5 320	5	1 064	1 064	1 064	1 064	1 064

Отже, собівартість становитиме:

$$C = 8\,469,40 + 2\,964,29 + 1\,064 = 12\,497,69 \text{ тис. грн.}$$

Результати діяльності після впровадження запропонованих заходів наведені у таблиці 3.

Таблиця 3

Планові показники діяльності ПрАТ «ТАКО»

Показник	Одиниця виміру	Значення
Чистий дохід від реалізації послуг з ремонту колії	Тис. грн.	13 703,85
Собівартість наданих послуг	Тис. грн.	12 497,69
Валовий прибуток	Тис. грн.	1 206,16

Отже, при введенні у дію нового колійоремонтного машинного комплексу підприємство зможе скоротити можливість морального зносу устаткування, збільшить валовий прибуток, буде сприяти технічному прогресу у галузі, зниженню собівартості послуг за рахунок раціонального використання сировини, матеріалів, палива, енергії, зменшення матеріальних і трудових витрат на їх ремонт та обслуговування.

2. Однією з найголовніших задач щодо підвищення ефективності використання основних засобів є своєчасна заміна чинного застарілого обладнання на нове, більш продуктивне та економічне [4]. На підприємстві використовується застаріле обладнання та устаткування, серед-

ній вік якого становить 10,7 років. Це критичне значення. Слід звернути увагу на те, що значну питому вагу займає устаткування, встановлене понад 20 років тому. Даний факт свідчить про те, що керівництво Товариства все менше уваги приділяє оновленню парку обладнання. Дане обладнання вже використало свій потенціал і не відповідає сучасним вимогам виробництва. Ще одним істотним недоліком такого обладнання є високий рівень енерговитрат. Оскільки сучасні умови диктують постійне збільшення ціни на паливо та енергію, доцільно використовувати сучасне обладнання, яке є більш економічним.

3. На даний час ПрАТ «ТАКО» має в своєму розпорядженні складські приміщення для зберігання обладнання та устаткування. Загальна площа складів – 1 750 м², з яких під власні потреби зайнято 90% або 1 575 м². На цих площах Товариство зберігає своє обладнання та устаткування, а також матеріали, призначені для будівництва та ремонту залізничних та трамвайних колій.

Отже, вільна площа складає 10%. Але, якщо підприємство спíše або реалізує застарілі основні засоби або ті, які не використовуються у виробництві, загальні вільні площі становитимуть 40%. На даних площах можна зберігати вантажі у розрахунку на 1 м² – 0,62 т.

Пропонується звільнені складські площі здавати в оренду стороннім організаціям для зберігання вантажів. Для надання складських послуг ПрАТ «ТАКО» має всі необхідні умови:

- облаштовані складські приміщення для зберігання вантажів;
- автотранспортні під'їзні шляхи;
- навантажувально-розвантажувальні транспортні засоби;
- охорону.

На звільнених площах можна зберігати вантажі у розмірі:

$$0,62 \times 700 = 434 \text{ т.}$$

Аналіз ринку складських послуг показує, що в середньому ціна за зберігання 1 тонни вантажів становить 2,50 грн. за добу. За рік до-

хід від послуг зі зберігання сторонніх вантажів становитиме:

$$BP^2 = 434 \times 2,50 \times 365 = 396\,025 \text{ грн.}$$

За послуги розвантаження та навантаження вантажів – 230 грн./т. За місяць середній вантажооборот складу становить 55% від загального тоннажу. Дохід від послуг з розвантаження та навантаження складе:

$$BP^3 = 434 \times 0,55 \times 230 \times 12 = 658\,812 \text{ грн.}$$

Витрати на утримання складських приміщень включають в себе:

- витрати на утримання приміщення;
- витрати на утримання транспортних засобів;
- витрати на заробітну плату та відрахування;
- накладні витрати.

Загальна сума даних витрат складає 685 889 грн., з них:

- витрати на утримання приміщення – 300 556 грн.
- витрати на утримання транспортних засобів – 159 882 грн.
- витрати на заробітну плату з відрахуваннями – 140 538 грн.
- накладні витрати – 84 913 грн.

Виручка від реалізації послуг в проектному році становитиме:

$$BP^{PP} = 396\,025 + 658\,812 = 1\,054\,837 \text{ грн.}$$

Податок на додану вартість складе:

$$ПДВ = 1\,054\,837,00 / 6 = 175\,806 \text{ грн.}$$

Інші вирахування з доходу приймемо на рівні 2015 року – 4 916 грн.

Чистий дохід підприємства за проектом становитиме:

$$BP_{\text{Ч}}^{PP} = 1\,054\,837 - 175\,806 - 4\,916 = 874\,115 \text{ грн.}$$

Собівартість реалізованих послуг в проектному році становитиме:

$$C^{PP} = 300\,556 + 159\,882 + 140\,538 + 84\,913 = 685\,889 \text{ грн.}$$

Валовий прибуток за проектом:

$$П^{PP} = 874\,115 - 685\,889 = 188\,226 \text{ грн.}$$

Запропоновані заходи позитивно впливають на фінансові результати діяльності підпри-

Таблиця 4

Результати впровадження запропонованих заходів на ПрАТ «ТАКО»

№ з/п	Захід	Ефект	Валовий прибуток, тис. грн.
1	Впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, ресурсозберігаючих технологій і сучасної техніки за рахунок купівлі колійоремонтного машинного комплексу.	При застосуванні на практиці даного заходу збільшиться ефективність використання основних засобів, підприємство матиме можливість збільшення обсягів виробництва послуг, прискореного відновлення засобів праці, яке скоротить можливість морального зносу устаткування і буде сприяти технічному прогресу в галузі, зниження собівартості послуг за рахунок раціонального використання сировини, матеріалів, палива, енергії, зменшення матеріальних і трудових витрат на їх ремонт і обслуговування.	1 206,16
2	Списання або реалізація застарілого обладнання та устаткування. Звільнені складські площі здавати в оренду стороннім організаціям для зберігання вантажів.	Додатковий дохід, який прискорить термін окупності витрат на придбання нового обладнання, а також зменшення середнього віку устаткування за рахунок списання застарілого.	188,23
3	Завантаження основних засобів на умовах оренди.	Додатковий дохід, який прискорить термін окупності витрат на придбання нового обладнання, а також надасть змогу повніше та ефективніше використовувати виробничий потенціал, а отже і підвищити фондівіддачу.	від 1,25-2 до 0,4-0,53 за 1 годину роботи

емства. Підприємство має отримати валовий прибуток у розмірі 188 226 грн. Отже, підприємству доцільно втілювати у життя запропонований захід.

4. Швидке та оперативне реагування на запити ринку, подолання простоїв обладнання шляхом завантаження основних засобів на умовах оренди, що дасть змогу підприємству отримати додатковий дохід, який прискорить термін окупності витрат на придбання нового обладнання, а також надасть змогу повніше та ефективніше використовувати виробничий потенціал, а отже і підвищити фондівіддачу [1].

Наприклад, підприємство має у своєму розпорядженні 6 автомобільних кранів та 8 вантажних автомобілів. Аналіз ринку показує, що середня вартість оренди автомобільного крану становить 250–400 грн./год., а вантажного автомобіля – 60–80 грн./год. Тобто, при здачі в оренду автомобільних кранів підприємство може отримати додатковий дохід у розмірі:

$$\begin{aligned} \min D &= 250 \times 6 = 1\,500 \text{ грн/год.;} \\ \max D &= 400 \times 6 = 2\,400 \text{ грн/год.} \end{aligned}$$

Податок на додану вартість складе:
ПДВ = $1500/6 = 250$ грн.; $2\,400/6 = 400$ грн.

Валовий прибуток:
 $\min \Pi = 1\,500 - 250 = 1\,250$ грн/год.;
 $\max \Pi = 2\,400 - 400 = 2\,000$ грн/год.

А при здачі в оренду вантажних автомобілів:
 $\min D = 60 \times 8 = 480$ грн/год.;
 $\max D = 80 \times 8 = 640$ грн/год.

Податок на додану вартість складе:
ПДВ = $480/6 = 80$ грн.; $640/6 = 106,67$ грн.
Валовий прибуток:

$$\min \Pi = 480 - 80 = 400 \text{ грн/год.};$$

$$\max \Pi = 640 - 106,67 = 533,33 \text{ грн/год.}$$

Результати впровадження запропонованих заходів наведені у таблиці 4.

Отже, в цілому, запропоновані заходи позитивно впливають на показники використання основних засобів, що доводить доцільність впровадження даних заходів у ПрАТ «ТАКО».

Висновки. 1. В результаті проведеного дослідження встановлено, що середній вік устаткування на підприємстві становить 10,7 років. Це критичне значення. Слід звернути увагу на те, значну питому вагу займає устаткування, встановлене понад 20 років тому.

2. Було запропоновано:

– впровадження у виробництво досягнень науково-технічного прогресу, ресурсозберігаючих технологій і сучасної техніки за рахунок купівлі колійоремонтного машинного комплексу, що призведе до отримання валового прибутку у розмірі 1 206,16 тис. грн.;

– списання або реалізація застарілого обладнання та устаткування. Звільнені складські площі здавати в оренду стороннім організаціям для зберігання вантажів та отримання додаткового валового прибутку у розмірі 188,23 тис. грн.;

– завантаження основних засобів на умовах оренди. При цьому можливий валовий прибуток становить від 1,25 – 2 тис. грн. до 0,4 – 0,53 тис. грн. за 1 годину роботи.

3. В цілому запропоновані заходи впливають на покращання показників використання основних засобів, що доводить доцільність впровадження даних заходів у ПрАТ «ТАКО».

Список літератури:

1. Економіка підприємства: підручник / ред.: Й. М. Петрович. – 2-ге вид. – Львів: Магнолія, 2010. – 326 с.
2. Городянська Л. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу: монографія / Л. В. Городянська. – К.: КНЕУ, 2008. – 216 с.
3. Наконечний Б. В. Підвищення ефективності управління основними виробничими засобами на підприємстві / Б. В. Наконечний // Вісник Львівської політехніки. – 2010. – № 1. – С. 71-76.
4. Приварникова І. Ю. Система управління використанням та оновленням основних засобів промислових підприємств / І. Ю. Приварникова // Економічний простір. – 2011. – № 47. – С. 268–280.

Семенов А.Г., Елькин А.В.

Классический приватный университет

НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ ПРЕДПРИЯТИЯ

Аннотация

Статья посвящена направлениям повышения эффективности использования основных средств предприятия. С помощью факторов и резервов повышения эффективности производства определяются конкретные пути для их реализации. Если предприятие имеет стабильный спрос на услуги, которые предоставляет, пути повышения использования основных средств заключаются в необходимости реализации резервов по наиболее полной загрузке оборудования.

Ключевые слова: анализ, производство, динамика, основные производственные средства, предприятие, резервы, эффективность.

Semenov A.G., Elkin V.A.
Classical Private University

DIRECTIONS OF INCREASE OF EFFICIENCY OF USE OF FIXED ASSETS

Summary

The article is devoted to directions of increase of efficiency of using fixed assets of the company. With the help of factors and reserves of increase of efficiency of production are determined by specific ways to implement them. If the company has a stable demand for the services offered, increasing the use of fixed assets are necessary, the implementation of the provisions for the most complete utilization of equipment.

Keywords: analysis, production, dynamics, key manufacturing facilities, the company, reserves, efficiency.